

SUYAROV KUSHARBAY
TASHBAYEVICH

MAKTAB O'QUVCHILARDA
O'QUV-TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI
SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-
PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

SUYAROV KUSHARBAY TASHBAYEVICH

**MAKTAB O'QUVCHILARDA O'QUV-TADQIQOTCHILIK
KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-
PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI
(fizika fanini o'qitish misolida)**

MONOGRAFIYA

Chirchiq – 2023

UO‘K: 531.534(075.8)

KBK: 22.171

C 71

Suvarov K.T. / Maktab o‘quvchilarda o‘quv-tadqiqotchilik ko‘nikmalarini shakllantirishning psixologik pedagogik shart-sharoitlari / Monografiya - Chirchiq: «Zebo Prints», 2023. – 104 bet.

Taqrizchilar: D.O.Himmataliyev, pedagogika fanlari doktori, professor.
E.K.Kalandarov fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent

Mazkur monografiya globallashuv jarayonida ta‘lim, fan va ilmiy-texnika sohalarida zamon talabida kompetentli mutaxasislarni tayyorlash muhim o‘rin tutayotganligi, o‘quvchilarning o‘quv-tadqiqotchilik ko‘nikmasini rivojlantirish, jamiyatlardagi turli o‘zgarishlarga tez moslashish kabi jihatlarning ortib borishini pedagogik muammo sifatida o‘rganish zarurati hamda ta‘limga kompetentsiyaviy yondashuv yuzasidan olib borilgan ilmiy tadqiqot natijalarini qamrab oladi. O‘quv-tadqiqotchilik ko‘nikmasi - ta‘lim tizimining strategiyalarini belgilab olish, o‘quvchilarni ilmiy sohaga yo‘llashdagi muhim bosqichlardan biri bo‘lib, o‘quvchi yoshlarning kelajak ilmiy faoliyatlarida dunyo bozoridagi raqobatini ta‘minlashda ko‘mak beradi. Shu ma’noda ushbu monografiya o‘rta ta‘lim tizimidagi barcha fan o‘qituvchilariga, magistrlar, ilmiy tadqiqot olib borayotgan tadqiqotchilar uchun ilmiy asos va uslubiy ko‘rsatma sifatida tavsiya etiladi.

Monografiya Chiqchiq davlat peragogika universiteti ilmiy kengashining 2023 yil 15 noyabrdagi 17 -sonli yig'ilish bayonnomasiga asosan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN: 978-9910-751-72-1

© K. Suyarov, 2023

© "Zebo Prints ", 2023

MUNDARIJA

KIRISH

4

I BOB. MAKTAB O'QUVCHILARIDA O'QUV-TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

1.1-§. Maktab o'quvchilarida o'quv-tadqiqotchilik ko'nikmalarni shakllantirish psixologik-pedagogik muammo sifatida	7
1.2-§. Maktab o'quvchilarda o'quv-tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish-ning psixologik-pedagogik shart sharoitlar	36
Birinchi bob bo'yicha xulosalar	42

II BOB. O'QUVCHILARIDA O'QUV-TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING METODIKASI

2.1-§. O'quvchilarda o'quv-tadqiqotchilik ko'nikmalarini bosqichma-bosqich shakllantirish jarayoni	44
2.2-§. O'quvchilarida fizik eksperimentlar asosida o'quv-tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-metodik ta'minoti	61
Ikkinchi bob bo'icha xulosalar	79
Xulosalar va tavsiyalar	80
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati	82
Ilovalar	91

KIRISH

Jahon ta'limining rivojlanishi, ilmiy bilish va uning paradigmalari o'zgarishi sharoitida aniq fanlar, jumladan, fizika fani shaxs intellektual salohiyati rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi ko'p omilli fenomen sifatida qaralmoqda. Zamonaviy fizik tadqiqot ishlarida hisoblash matematikasi usullari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng qo'llanilishi, fanlararo ilmiy izlanishlar, texnik, fizik eksperimental bazaning murakkablashuvi, fizik tadqiqot ishlarining globallashtirishuvi (masalan, Shvetsariya va Fransiya chegaralarida barpo etilgan, uzunligi 28 km atrofida bo'lgan Katta Adron Kollayderi) kabi dolzarb fundamental tadqiqot ishlarida o'zaro hamkorlikda ishlaydigan kompetentli tadqiqotchilarni tayyorlashni taqozo etmoqda.

Jahon miqyosida shaxsning ijodiy imkoniyatlarini rivojlantirishga imkon beruvchi axborot-ta'lim muhitini shakllantirishning muhim omili sifatida ta'lim oluvchilarning izlanish faolligi, ijodkorligi, tadqiqotchilik qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan fizik eksperimentlarni tayyorlash, tashkil etish va o'tkazish zamonaviy didaktik vositalar, shakl va metodlarni takomillashtirishni taqozo etadi. Bu borada fizika o'qitishda interfaol ta'lim metodlarini qo'llash, fizika o'qitishning an'anaviy va zamonaviy usullarini integratsiyalashtirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida mujassamlashtirish, o'quvchilarda o'quv-tadqiqotchilik ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish masalalari tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Respublikamizda fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish, ta'lim jarayoniga interfaol pedagogik texnologiyalarni qo'llash bo'yicha izlanishlar olib borilmoqda. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida¹ «uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta'lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga muvofiq yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom ettirish» muhim ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Bu borada ta'limning axborotlashuvi va globallashtirishuvi, fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi sharoitida erishilgan natijalarni

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi PF-4947-son Farmoni // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. – T., 2017. 6-son, 70 modda.